

ONALIK VA BOLALIKNI MUHOFAZA QILISH BORASIDA OLIB BORILAYOTGAN ISHLAR

¹Dustova Gulzoda Komiljanova,

²Karimov Abduhalim Abdurazzoqovich

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7353161>

ARTICLE INFO

Received: 13rd November 2022

Accepted: 19th November 2022

Online: 23rd November 2022

KEY WORDS

Onalik va bolalik

ABSTRACT

Ushbu maqolada, onalik va bolalik haqida, uning davlat tomonidan qanday muhofazaliklarga ega ekanligi, yosh onalarga va ularning farzandlariga yaratilgan keng sharoitlar, ba'zi toifadagi ayollarning manfaatlar, huquqlari, ular uchun qo'yilgan mas'uliyatlar va boshqa asosiy ma'lumotlar ham keltirib o'tilgan.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining XIV bob Oila 65 moddasida onalik va bolalik davlat tomonidan muhofaza qilinishi belgilab qo'yilgan. 65-moddada farzandlar ota-onalarning nasl-nasabidan va fuqarolik holatidan qat'i nazar, qonun oldida tengdirlar. Onalik va bolalik davlat tomonidan muhofaza qilinadi.

Shunday ekan, yosh onalar va ularning hali 3 yoshga yetmagan farzandlari uchun erkin, tinch, sog'lom hayot kechirish to'g'risida ham umumiy qoidalar va qonunlar mavjud. Chunki, yosh ona va uning farzandi erkin shaxslar qatoridadir. Onalar va bolalar muhofazasi — onalar va bolalar salomatligini saqlash va mustahkamlash, sog'lom, jismonan va aqlan barkamol bolalarni tarbiyalashga qaratilgan davlat va ijtimoiy-tibbiy tadbirlar tizimi. O'zbekiston Respublikasida bu tizim ayollar, homiladorlar va emizikli onalar mehnatini muhofaza qilish qonunchiligi, onalar va bolalarni ijtimoiy-huquqiy himoya qilish, shuningdek, akusherlik-ginekologiya va

pediatriya yordamini ko'rsatadigan maxsus davolash-profilaktika muassasalari tarmoqlarini yaratishga asoslangan. Mamlakatimiz mustaqillikka erishganidan so'ng Ona va bolalar muhofazasiga qaratilgan keng qamrovli chora-tadbirlar ko'zda tutilgan dasturlar ishlab chiqilgan. 1998-yildan Toshkentda "Oila" ilmiy-amaliy markazi faoliyat ko'rsata boshladi; bu markazda O'zbekistonda oilani shakllantirish va demografik rivojlantirishga oid muammolar yuzasidan ijtimoiy ishlari olib boriladi. Davlat tomonidan yosh bolali onalar ish soatlari cheklanadi, ularga to'liqsiz ish kuni, to'liqsiz ish haftasi, shuningdek, zaruriyatdan kelib chiqib o'zlariga qulay soatlarda yoki uyda ishlash imkoniyatlari beriladi. Har bir ona va bola sog'lig'ini kuzatish, ularga malakali tibbiy yordam ko'rsatish ham davlat zimmasida. Sog'lom avlodni tarbiyalash maqsadida davlat organlari, tashkilotlari va muassasalari tomonidan maktabgacha ta'lim, maktab, internat maktab, bolalarni sog'lomlashtirish komplekslari kabi xilma-

xil tarmoqlar rivojlantirilmoqda. Ayollar maslahatxonasi o'z hududidagi poliklinika, homiladorlarni sog'lomlashtirish muassasalari, "Ona va bola skrining" markazi va perinatal markazlar, tibbiy-genetik, shuningdek, "Nikoh va oila" maslahatxonalari, oilaviy va bolalar poliklinikalari, ko'p tarmoqli kasalxonalarning ixtisoslashtirilgan bo'limlari bilan uzviy bog'liq holda faoliyat ko'rsatadi.

Har bir oila a'zosining sog'lom bo'lishi, yangi tug'ilgan farzandning sog' va salomat katta bo'lishi qanchalik muhim iqtisodiy hamda ma'naviy masala ekanligini hammamiz yaxshi tushunamiz. Hukumatimiz rahbari tomonidan Ona va bola salomatligini muhofaza qilish, sog'lom avlodni shakllantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar, aholining reproduktiv salomatligini mustahkamlash, sog'lom bola tug'ilishi, jismoniy va ma'naviy barkamol avlodni voyaga yetkazish borasidagi ishlarni yanada kuchaytirish va samaradorligini oshirish chora-tadbirlari mamlakatimizda oilalarning ijtimoiy barqarorligi, farovonligi yo'lida olib borilayotgan chora-tadbirlarning samaradorligini yanada oshirdi. Shuningdek, xotin-qizlarning reproduktiv salomatligini mustahkamlash, sog'lom bola tug'ilishi, har tomonlama yetuk avlodni voyaga yetkazish, yoshlarda sog'lom va ahil oila qurishga, sog'lom turmush tarzi olib borishga intilishni shakllantirish kabi muhim vazifalarni amalda bajarish uchun dasturi amal bo'ldi.

O'zbekiston Respublikasida onalar xoh erkin fuqaro, xoh qamoq jazosini o'tayotgan fuqaro bo'lsin, hukumat ularni ajratmaydi. Shuningdek, jinoiy javobgarlikni o'tayotgan farzandli ayollarga ham kerakli sharoitlar yaratib berilgan.

Onalik va bolalik tizimida davolash-profilaktika yordamining bir nechta bosqichlari mavjud: 1-bosqich — yoshlarni jinsiy masalalarga tayyorlash, sog'lom oila qurish, jinsiy hayot genetikasi va jinsiy yo'l orqali yuqadigan kassalliklardan boxabar etish bo'yicha yuqori malakali tibbiy yordam ko'rsatishni "Oila va nikoh" ilmiy maslahatxonalari amalga oshiradi. 2-bosqich — homilani antinatal muhofazalash kompleks chora-tadbirlarini amalga oshirish ayollar maslahatxonasi, tug'ruqxona komplekslari va boshqa faoliyatiga kiradi. Onalik va bolalik 2 asosiy bo'limni: akusherlik-ginekologiya (tug'ishga yordam berish) va bolalarga davolash-profilaktika yordami ko'rsatishni tashkil qilishni o'z ichiga oladi. Akusherlik-ginekologiya yordamini maxsus muassasalar, xususan, shaharda tug'ruqxonalar, shuningdek, tarkibida ayollar maslahatxonasi bo'lgan tug'ruqxona komplekslari, kasalxonalarning akusherlik-ginekologiya bo'limlari, akusherlik va ginekologiya instituti, tibbiyot institutlari akusherlik-ginekologiya kafedrası tarkibidagi shu soha bo'limlari, ayollar maslahatxonasi, poliklinika va ishlab chiqarish korxonalari tibbiy-sanitariya qismi qoshidagi akusherlik-ginekologiya kabinetlari amalga oshiradi. Qishloq joylarda ayollarga akusherlik-ginekologiya yordamini viloyat, tuman kasalxonalarining tug'ruqxona bo'limlari, ambulatoriyasi, feldsherakusherlik punktlari va poliklinikadagi akusherlik-ginekologiya kabinetlari ko'rsatadi. 3-bosqich — tug'ishni bekamuko'st olib borish uchun homilani intranatal muxofazalash — bu tug'ruqxonalar zimmasiga yuklatilgan. 4-bosqich — yangi tug'ilgan chaqaloq sog'lig'ini himoya etish, uni emizish, umumiy holati, fiziologik rivojlanishini

nazorat qilish va boshqa tug'ruqxonalarning chaqaloqlar bo'limida ko'zdan kechirib boriladi. 5-bosqich — maktabgacha yoshdagi bolalar sog'lig'ini muhofaza qilish. 6-bosqich — maktab yoshidagi bolalar sog'lig'igi himoya qilish. Bularning hammasi O'zbekiston Respublikasida yo'lga qo'yilgan yagona onalik va bolalik tizimida bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Respublikamizda faoliyat ko'rsatayotgan Akusherlik va ginekologiya instituti, Pediatriya instituti, "Ona va bola" kasalxonasi va markazlari, shuningdek, shu sohaga oid qator davolash-profilaktika muassasalarida Onalik va bolalik bo'yicha ilmiy izlanishlar olib boriladi.

Xulosa

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, oilaning tinchligi jamiyat va davlatning barqarorligi, onalik va bolalik avlodlar bardavomligining muhim omilidir. Mustaqillik tufayli ular yangicha ma'no-mazmun kasb etdi. Bunda oila, onalik va bolalikni muhofaza qilishning huquqiy asoslarini yaratish, onalar va bolalar huquqlarini kafolatlash, oilalar barqarorligini ta'minlashga erishishga alohida e'tibor qaratildi.

"O'zbekiston Respublikasida yoshlarga oid davlat siyosati asoslari

to'g'risida"gi, "Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida"gi qonunlarning qabul qilingani, "Sog'lom avlod uchun" ordeni ta'sis etilgani, BMTning "Bola huquqlari to'g'risida"gi konvensiyasi ratifikatsiya qilingani ham oila, onalik va bolalik muhofazasini yanada kuchaytirdi. Konferensiyada "Sog'lom ona va bola yili" Davlat dasturida ko'zda tutilgan vazifalar va ularning ijrosiga alohida e'tibor qaratildi. Oila, onalik va bolalikni himoya qilish bo'yicha shakllangan huquqiy-me'yoriy ba'zani takomillashtirish borasida amalga oshirilayotgan ishlar tahlil etildi. Bo'lajak kelin-kuyovlarni tibbiy ko'rikdan o'tkazish bo'yicha mas'uliyatni kuchaytirish, erta turmushga chiqish holatlarining oldini olish, qizlarning kasb-hunarga ega bo'lib, hayotni anglab turmush qurishi uchun sharoit yaratish dolzarb ahamiyatga ega, shundagina ular hayotda o'zining munosib o'rnini topadi, jamiyatimizning faol a'zosiga aylanadi, ertaga u quradigan oila ham mustahkam bo'ladi. Bunday ezgu niyatni amalga tatbiq etish yo'lida davlat va jamoat tashkilotlari, xususan, mahalla, xotin-qizlar, nuroniylar, yoshlar tashkilotlari o'rtasida hamkorlik mustahkamlanmoqda.

References:

1. "Xalq so'zi" gazetasi, 1992-yil 15-dekabr, 243 (494)-son; O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining Axborotnomasi, 1994-y., 1-son, 5-modda; O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi, 2003-y., 3-4-son, 27-modda; O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalarining Axborotnomasi, 2011-y., 12/1-son, 343-modda; O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2007-y., 15-son, 152-modda; 2008-y., 52-son, 510-modda; 2011-y., 16-son, 159-modda; 2014-y., 16-son, 176-modda; 2017-y., 14-son, 213-modda, 22-son, 406-modda, 35-son, 914-modda; Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 16.10.2018-y., 03/18/498/2051-son; O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalarining Axborotnomasi, 2019-y., 2-son, 47-modda, Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 06.03.2019-y.,

03/19/527/2706-son, 05.09.2019-y., 03/19/563/3685-son; 09.02.2021-y.,
03/21/670/0089-son, 09.02.2021-y., 03/21/671/0093-son)

2. <https://lex.uz/docs/-20596>

3. Toshkent davlat yuridik universitetida “O‘zbekistonda oila, onalik va bolalikni muhofaza qilishning konseptual masalalari” mavzuida ilmiy-amaliy konferensiyasi
<https://uzbekistan.lv/uz/oila-onalik-va-bolalik-davlat-muhofazasida/>

4. Hakimovna X. X. et al. Public health reforms in the republic of Uzbekistan //European Journal of Molecular & Clinical Medicine. – 2021. – T. 8. – №. 2. – C. 820-826.

5. Dustova G. K., Kurbanov A. A., Kurbonov K. R. Measures taken to prevent coronavirus infection in Samarkand region //Экономика и социум. – 2020. – №. 11. – С. 102-105.

6. [Onalik va bolalik – Davlat muhofazasida](#)

7. <https://kun.uz/uz/news/2016/08/17/onalik-va-bolalik-davlat-muofazasida>

Ona va bola salomatligi | UNICEF O'zbekiston <https://www.unicef.org/uzbekistan/uz/ona-va-bola-salomatligi>